

Szakmai beszámoló a 3511/03798. számú NKA pályázat teljesítéséről

Az OFI-Pedagógiai Könyvtár és Múzeum a Nemzeti Kulturális Alap Könyvtári Szakmai Kollégiumától 3 db muzeális dokumentum restaurálására 500e Ft vissza nem térítendő támogatást nyert. Az Országos Széchényi Könyvtár Restauráló és Kötészeti Osztálya mint nyertes ajánlattevő a munka ellenértékét 584e Ft-ban állapította meg. Az árkülönbség saját erőből történő pótlásával lehetővé vált, hogy a magyar iskolaügy három kiváló képviselőjének alább felsorolt műveit restauráltassuk. A könyvek kiválasztásánál figyelembe vettük a tudománytörténeti jelentőséget, a könyvészeti adatokat, valamint szem előtt tartottuk, hogy a dokumentum a hungarikum körébe tartozzon. A restaurálási munka eredményről a csatolt dokumentáció tájékoztat. Az Országos Széchényi Könyvtár Restauráló és Kötészeti Osztálya a feladatot ismét magas színvonalon oldotta meg.

A pályázat útján restaurált könyvek:

1.

Budai Ézsaiás

Régi római vagy deák írók élete / a régi tudós világ históriájából, főképp a poëtica és rhetorica classisok számára, külön szakasztva kiad. Budai Ézsaiás

[Debrecen] Debreczenbenn : nyomt. Csáthy György, MDCCCXIV [1814]

366 p. ; 19 cm

Bibliográfiai hivatkozás: Petr. I. - Pecsét a címlap hátoldalán: Fővárosi Pedagógiai Könyvtár Budapest. - Kézírással bejegyzés a címoldalon: Erőss Dániel. - Kézírással bejegyzés a borítófedél belső oldalán: Csokalyi közbirtokos ... Horvát Sándor úr ajándékából bírom Erőss Dániel Julius 30 1862. - Keménytáblás papírkötésben. - Állapot: a papírborítás az elülső borítófedélről teljesen, a gerincről részben hiányzik

OPKM jelzet: 502.349

Budai Ézsaiás (1766-1841) történetíró, klasszika-filológus, református püspök 1794-től a debreceni ref. kollégiumban a latin és görög nyelv, valamint a történelem, 1808-tól a matematika tanára. Ő írta a református iskolák 1807. évi tantervét és oktatási rendszerét. Sokat tett a korabeli latin nyelvű oktatás helyett a magyar nyelvű oktatás bevezetése érdekében. „Oskolai paedagogia” című művében (Debrecen, 1810) írja: „A Magyar nemzet pallérozódásának legnagyobb akadály a deák nyelvhez való babonás ragaszkodásának mértéke, mely azt már néhány századoktól fogva olly mély kábulásba tartja, hogy a pallérozott nemzetek példájának vizsgálására, halálra vált álmából még csak nem is ébredhet”.

A „Régi római vagy deák írók élete” című művében szakít az írók bemutatásának hagyományos felosztásával, ahogy írja: „... sokkal jobban, helyesebben, és a Tanulókra nézve épületesebben oszthatni el a Deák Írókat, ha az elosztás fundamentumává, azoknak munkáiknak neme és argumentuma, vagy a benne levő dolog tevődik.”

A mű 1. kiadás.

2.

Márton István

Új deák rudimenta, vagy is, A deák nyelv első kezdete / kiadta Márton István

2. kiad.

[Győr] Győrben : Streibig Jó'sef betűivel, 1799

XXXII, 176 p. ; 18 cm

Bibliográfiai hivatkozás: Petr. VII. - Csonka: A címlap egy része h. - Pecsét a címlap hátoldalán és a [III.] oldalon: A Népkönyvtári Központtól Nem adható el!. - Pecsét a címoldalon: Kun Halasi Ref. Gymn. Könyvtára Félbőrkötésben. - Állapot: Az elülső borítófedél erősen rongált, szúette, a fele hiányzik, a lapok piszkosak

OPKM jelzet: 501.614

Márton István (1760-1831) ev. ref. főiskolai tanár. 1790-től a pápai gimnázium tanára. Legfőbb törekvése az volt, hogy Pápán egy, a debrecenihez és a patakihoz hasonló főiskolát teremtsen. Tanártársával, Tóth Ferencsel új iskolaépületet emeltetett, mely a bennlakó tanulók számára lakószobákkal 1794-ben fölépült. Az iskola külső fejlesztése mellett a belső szervezésről sem feledkezett meg. Tantervet és a tantervhez könyveket készített vagy mások által készíttetett. Előadásait magyarul tartotta, mígnem az 1815. kerület gyűlés határozata folytán a latin vétetvén fel tanítási nyelvül, kénytelen volt latinul tanítani.

Hazánkban az első, a latin nyelv grammatikáját magyarul tartalmazó tankönyv Márton István pápai professzor 1792-ben, Győrben megjelent munkája volt. A Magyar Hírmondóban mutatta be a szerző a tankönyvét. Nézete szerint könyvéből „mind a Tanítók, mind a Tanulók minden tzeljokat a Deák Nyelv értelmesen, könnyen s hasznosan lehető tanításában s tanulásában” elérhetik. A leglényegesebb változás a korábbi latin tankönyvekhez képest az, hogy itt „a Grammatika és Syntaxis” magyarul olvasható. A mű több kiadást is megért.

3.

Révai Miklós

ABC könyvecske a nemzeti oskoláknak hasznokra

A. B. C. vagy betűtfoglaló 's olvasó könyvecske a' nemzeti oskolák' számára = A. B. C. oder Buchstabir und Lesebüchlein zum Gebrauche der Nationalschulen in dem Königreiche Ungarn

[Buda] Budánn : a' Királyi Magyar Universitás betűivel, 1834

112 p. ; 20 cm

A mű szerzője: Révai Miklós. - Az első kiadás "ABC könyvecske a nemzeti oskoláknak hasznokra" címen jelent meg. - Pecsét az elülső borítófedél belső oldalán: Katona József Megyei Könyvtár Kecskemét. - Kézírásos bejegyzés a hátsó borítófedél belső oldalán: Kun Márié augusztus 5én 1835. - Fatáblára vont papírkötésben . - Állapot: A borítófedél részben elválk a könyvtesttől, gerince sérült

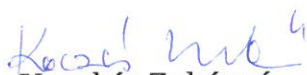
OPKM jelzet: 502.728

Révai Miklós (1750-1807) piarista szerzetes, gimnáziumi, majd később egyetemi tanár. A Ratio Educationis megjelenése után megbízták az első állami népiskolai tankönyvek megírásával. Az első magyar nyelvű hírlap, a Magyar Hírmondó szerkesztője, az első rendszeres stilisztikai tankönyv szerzője. Foglalkozott a Magyar Tudományos Akadémia megszervezésével is.

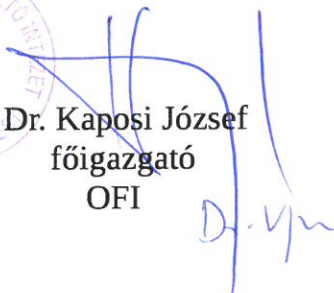
Az első állami ábécéskönyvet Révai Miklós jegyezte, a Ratio Educationis nyomán jelent meg 1778-ban Budán „ABC könyvecske a Nemzeti Oskoláknak hasznokra” címmel. A XIX. század közepéig több tucat kiadása látott napvilágot, nemcsak magyarul, hanem az itt élő más népek nyelvén is.

Köszönjük a Nemzeti Kulturális Alap támogatását, amelynek révén muzeális gyűjteményünk újabb jeles darabjait sikerült restauráltatni.

2014. augusztus 11.

Koczka Zoltánné
pályázati megbízott
OFI-PKM

Dr. Kaposi József
főigazgató
OFI

Restaurálási dokumentáció

Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet Pedagógiai Könyvtár és Múzeum
gyűjteményébe tartozó könyvekről
NKA Közgyűjtemények Kollégiuma pályázathoz
altéma: 3511

1.

Jelzet: 502.728

Révai Miklós

ABC könyvecske a
nemzeti iskoláknak
hasznokra

[Buda] Budánn : a' Királyi
Magyar Universitas
betűivel, 1834, 112 p.

Állapotleírás:

Mérete: 19,5 x 11,5 x 1 cm

Kiadói papírkötés, gerincén egyszerű barna márványozott papír, tábláin dúcnyomott papírborítással, falemezből készült táblákkal. A nyílás elszakadt, a gerinc hiányos volt, a sarkok lekoptak. Első nyílásban, valamint a hátsó lapokon rovar rágta lyukak okoztak hiányt a kötet amúgy jó állapotú merített papírból készült lapjain. Az ívek fűzését három ponton, gerinchez közel, egyben átfúrva, len cémmával végezték. Metszése 4 sarkon pirosra festett. A restaurálás célja az eredeti kötés helyreállítása, javítása volt.

Restaurálási terv:

- A könyvtest kibontása a kötésből, száraz tisztítás, a könyv kiseprése.
- A pecsétek, tinták oldódási próbája, esetleges levédése a papírrestaurálásban használatos fixálóanyagokkal (pl.: Regnal alkoholos oldata)
- Az első-utolsó ívek kiemelése, mosása, folttisztítása.
- A sérült lapok javítása, kiegészítése kézi javítással illetve papíröntéssel

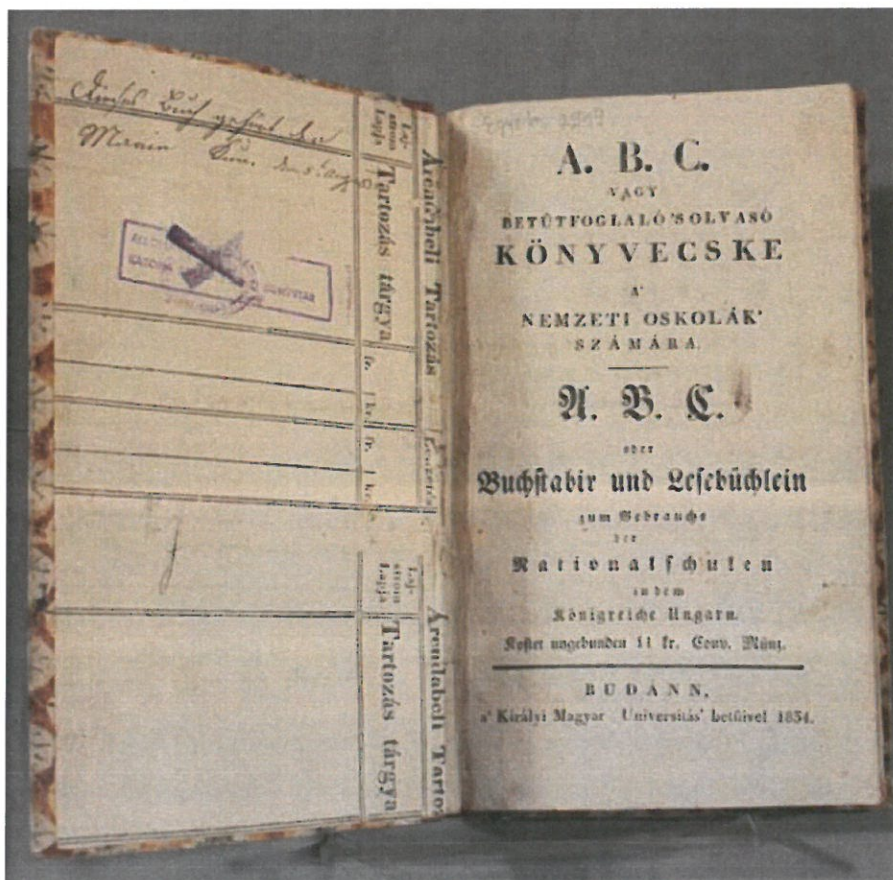

- A kiemelt ívek visszafűzése az eredeti technika szerint.
- A borítóanyagok tisztítása, kiegészítése, javítása, visszahelyezése.
- A restaurálási dokumentáció megírása, fotódokumentáció

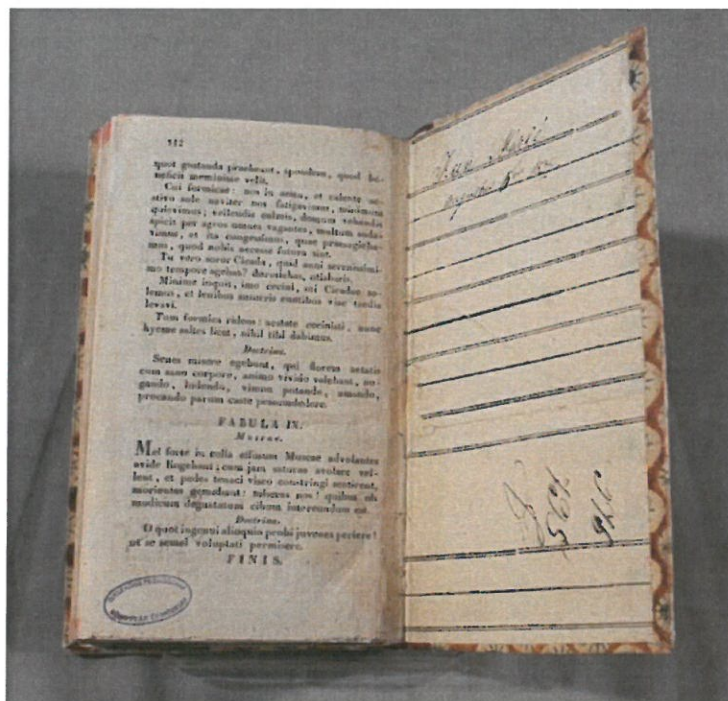
A restaurálás menete:

A táblák leemelése után a kötet szétszedése következett. Lapok tisztítása radírszivaccsal, Rotring radírral és ecsettel történt, majd a lapok javítása metil-cellulózzal és japán papírral. Az ívek visszafűzése a jobb nyithatóság érdekében az eredeti fűzéstől eltérően, láncöltéssel készült. Ezután a gerinc kasírozása következett japán papírral.

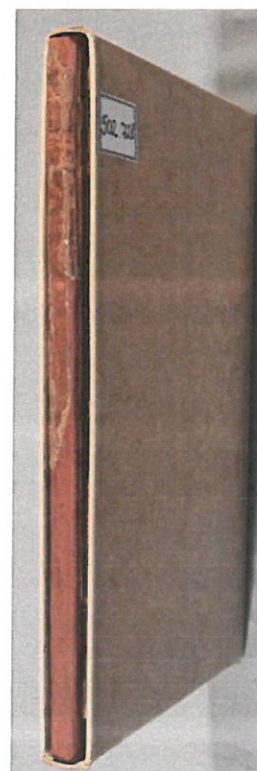
A könyvtáblákon, gerinc mentén az előzékpapír megemelése után lehetett kiegészíteni annak hiányosságait japán papírral. A könyvtáblák töréseinek és rovarrágásainak javítása két komponensű epoxi ragasztóval készült. A borítópapír és a gerinc kiegészítésének felragasztása rizs keményítővel történt, az eredeti borítás alá dolgozva.

A táblák összeállítása után a könyvtest betáblázása, majd az előzések visszaragasztása következett. A borítópapír kopásainak retusálása akvarellfestékekkel történt.

A restaurált kötet prespán lemezből készült védőtokot kapott.

A könyvet restaurálta: Doublinszky Éva könyv- és papírestaurátor

2.

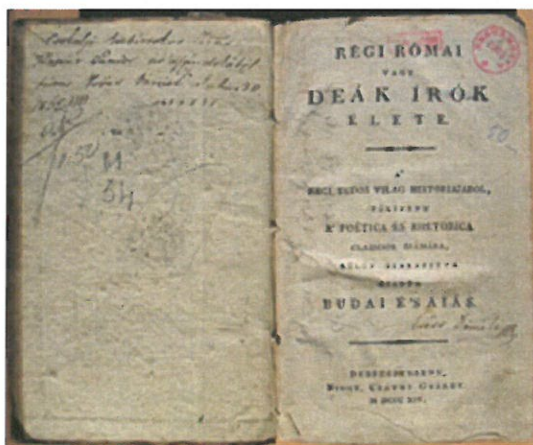
Jelzet: 502.349

Budai ÉsaiásBudai Ésaiás

Régi római vagy deák írók élete

[Debrecen] Debreczenbenn : nyomt. Csáthy György,

MDCCCXIV [1814] 366 p.

Állapotleírás:

Mérete: 17,5 x 11,5 x 3 cm

- Keménytáblás papírkötésű könyv, a felső papírréteg és a kék merített papírból készült borítás nagyon lekopott, hiányos, gerincnél sérült és hiányos volt. Oromszegő nem volt a könyvön.
- A kötés a gerincen és a tábla élein sérült, levált, hiányos, itt-ott az eredeti kék színű borító látszik a sárga javítás alatt. A gerincen címke van.
- A 3 kenderzsineg bordára fűzött könyvtest fűzése ép, az ívek merített papírból készültek. A könyvtest lapjai porosak és piszkosak, főleg az első és utolsó ívek szennyezettek. A könyvtábla kissé megvetemedett.
- A címlapon és az utolsó oldalon kék, fekete és piros színű pecsétek illetve egy tintaceruzával írt bejegyzés látható.

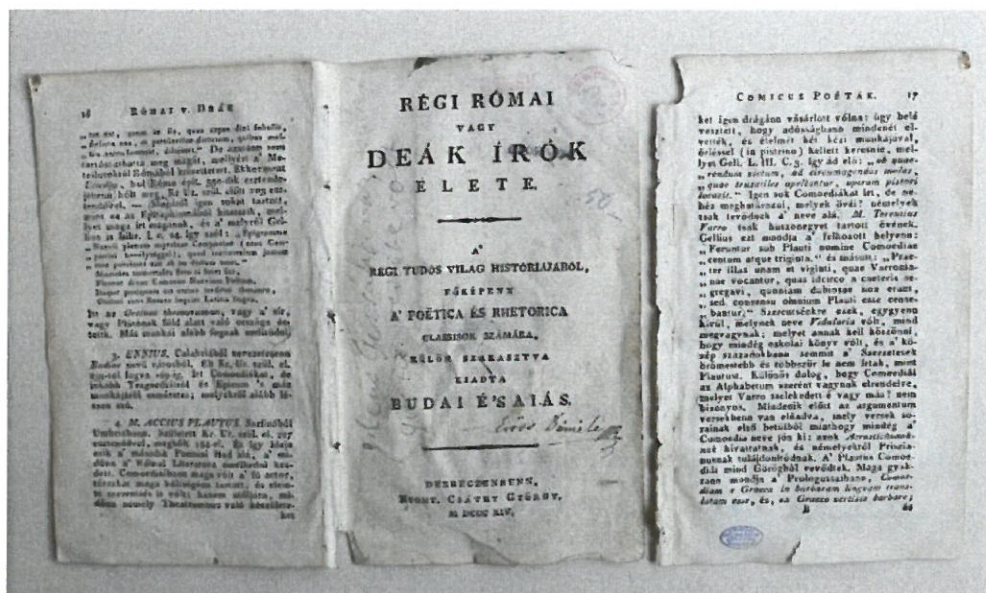
Restaurálási terv:

- A könyvtest kibontása a kötésből, száraz tisztítás, a könyv kiseprése
- A pecsétek, tinták oldódási próbája, esetleges levédése a papírrestaurálásban használatos fixálóanyagokkal (pl.: Regnal alkoholos oldata)
- Az első-utolsó ívek kiemelése, mosása, folttisztítása.

- A sérült lapok javítása, kiegészítése kézi javítással illetve papíröntéssel.
- A kiemelt ívek visszafűzése az eredeti technika szerint.
- Új, de korhű papírkötés készítése az eredeti technika szerint
- A gerincre az eredeti címke visszahelyezése.
- A restaurálási dokumentáció megírása, fotódokumentáció

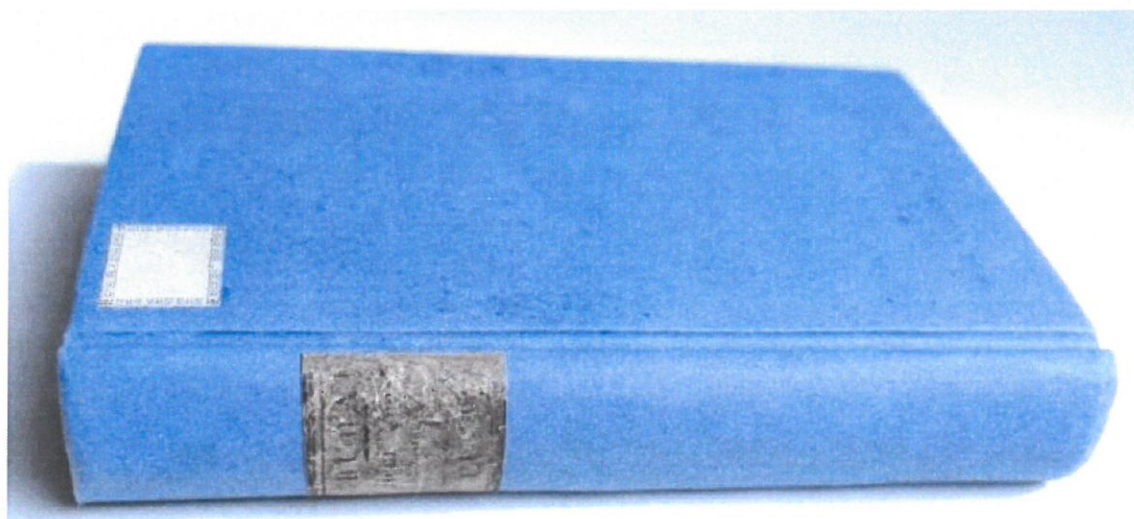
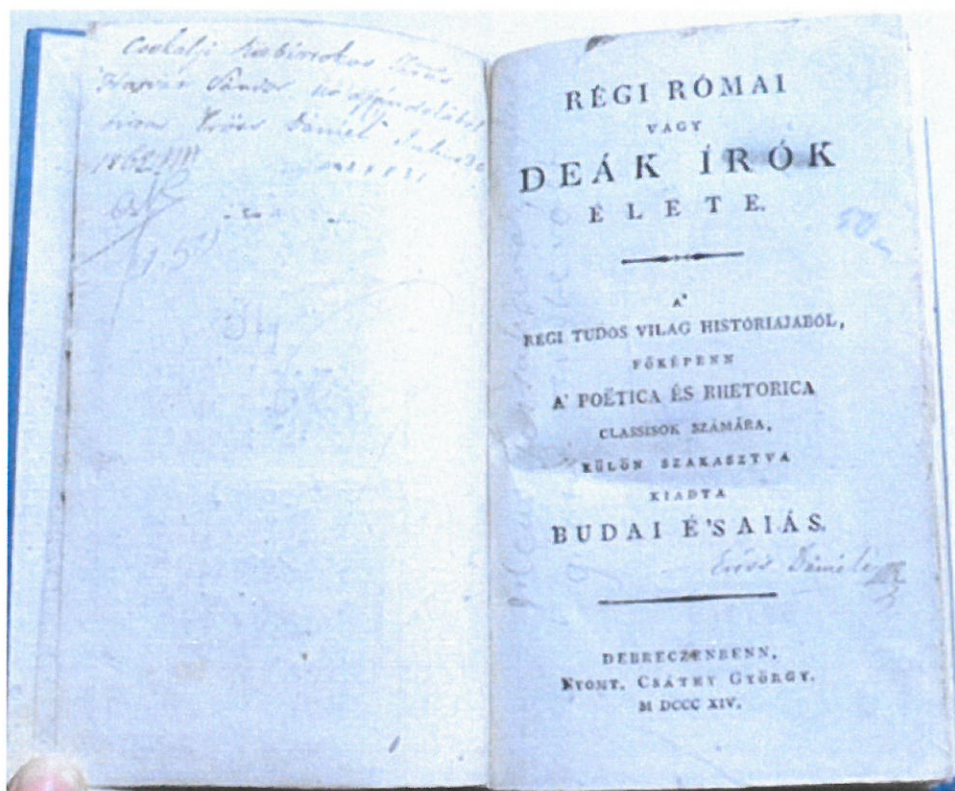
A restaurálási munka leírása:

- A könyvtest és a könyvtábla szétválasztása.
- A könyvtest első és utolsó három ívének leválasztása.

- A pecsétek elfutásának megelőzésére kezelés 50%-os etil-alkohollal.
- A lapok száraz tisztítása radírszivaccsal, majd a leválasztott papírok nedves kezelése.
- A lapok javítása japán- illetve merített papírral a metil-cellulóz ragasztóanyag felhasználásával.
- A könyvtábláról a sárga és az alatta levő kék borítópapír lefejtése.
- A könyv korához illeszkedő előzők szabása után az ívek hozzáfűzése a könyvtesthez.
- A gerinc kasírozása japán papírral.
- Az eredeti tábla visszahelyezése a könyvtestre.
- Az eredeti kék borítópapírhoz hasonló színű, korabeli papírral készült a könyvborítás.
- A gerinc címkéjének kipótlása merített papírral és visszahelyezése a könyvre.
- A könyvhöz prespán védőtok készült.

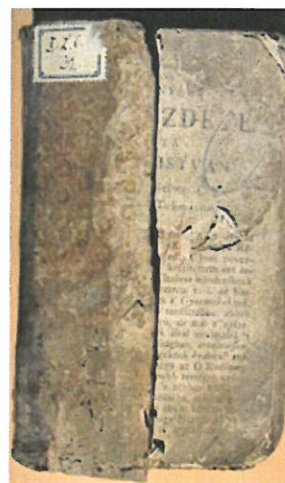
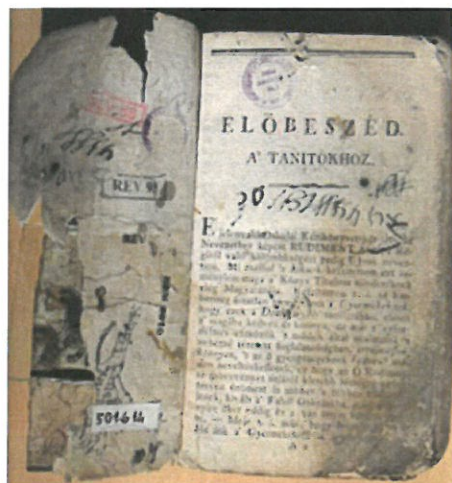
A könyvet restaurálta:

Baranyai Emőke könyv- és papírrestaurátor

3.

Jelzet: 501.614

Márton István
Új deák rudimenta,
vagy is, A deák
nyelv első kezdete
2. kiad.
[Győr] Győrben :
Streibig Jó'sef
betűivel, 1799
XXXII, 176 p.

Állapotleírás:

Mérete: 17,5 x 10,5 x 2 cm

Félbőr kötés, a falemezből készült táblákat valamikor dúcnyomott papírral borították, ez már csak az egyik beütésen volt látható.

A táblák nagyon kopottak, eltörtek, hiányosak voltak, az első tábla fele elveszett.

A könyvtest 3 kenderzsineg bordára fűzött, merített papírból készült ívekkel.

A lapok erősen szennyezettek, sok helyen hiányosak, foltosak. Az 53-60 oldal hiányzik.

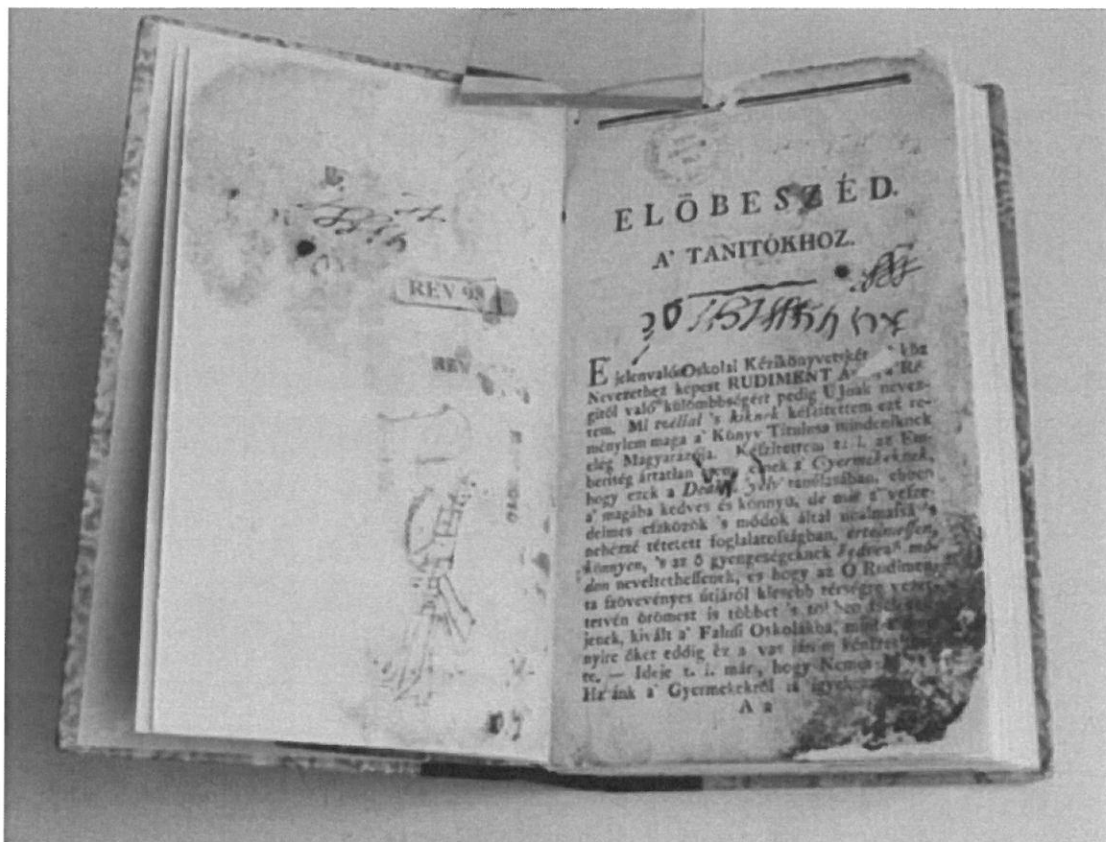

Restaurálási terv:

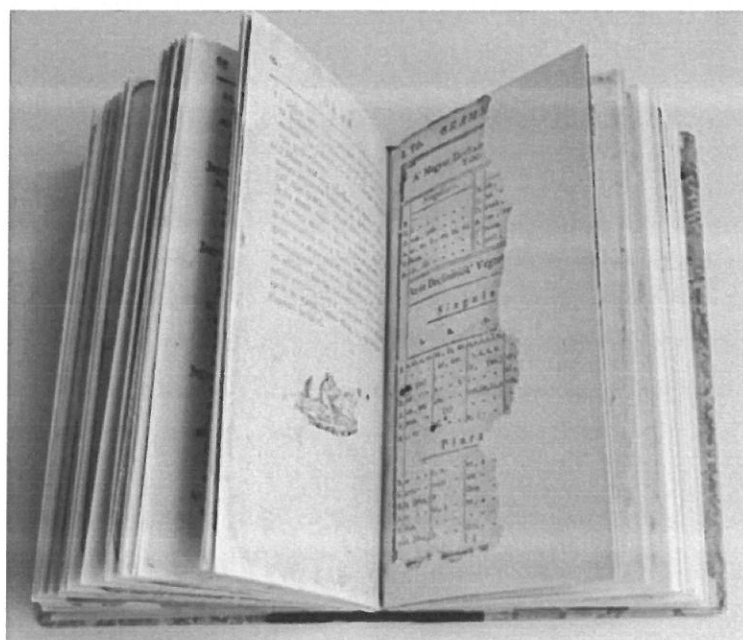
- A könyvtest kibontása a kötésből, ívekre bontás a fűzőcémák átvágásával
- A lapok száraz tisztítása. A száraz tisztításhoz felhasználható anyagok: különböző keménységű radírok, radírszivacs, radírpör, porecet
- A pecsétek, tinták oldódási próbája, esetleges levédése a papírrestaurálásban használatos fixálóanyagokkal (pl.: Regnal alkoholos oldata)
- Az első-utolsó ívek kiemelése, mosása, folttisztítása. A nedves tisztításhoz alkalmazható anyagok: különböző hőfokú víz, felületaktív anyagok (zsíralkohol-szulfát, Evanát) Folttisztításhoz alkalmazható a hidrogén-peroxid telített Bóraxos oldata.
- A sérült lapok javítása, kiegészítése. Felhasználható anyagok a kézi javításnál: öntött papírok, japán papírok metil-cellulóz ragasztóval, papíröntésnél: színezett szulfátfenyő cellulózzal, utánenyvezéshez keményítő, metil-cellulóz
- A kiemelt ívek visszafűzése. Felhasználható anyagok az eredetihez hasonló színű és vastagságú len cérna
- Az eredeti technika szerint új, korhű félbőr kötés készítése, a gerincén címkével. Felhasználható anyagok keményítő, festett bőr és borítópapír
- A restaurálási dokumentáció megírása, fotódokumentáció

A restaurálás menete:

- A könyvtest kiemelése a táblákból, majd a gerinc tisztítása után a kötet szétbontása ívekre.
- Az előzékek leáztatása a táblákról.
- A lapok száraz tisztítása radírral és ecsettel.
- Mosás csapvízben, közben zsíralkohol-szulfátos tisztítás.
- Lapok kiegészítése gépi papíröntéssel, papírpép használatával. Lapok utánenyvezése keményítő és metil-cellulóz keverékével. Előzékek megkasírozása japán fáttyol papírral.
- A kiegészített lapok körbevágása után az ívek visszafűzése az eredeti technika szerint, 3 zsinigbordára.
- A gerinc megkasírozása nyúlenyvvvel és japán papírral.

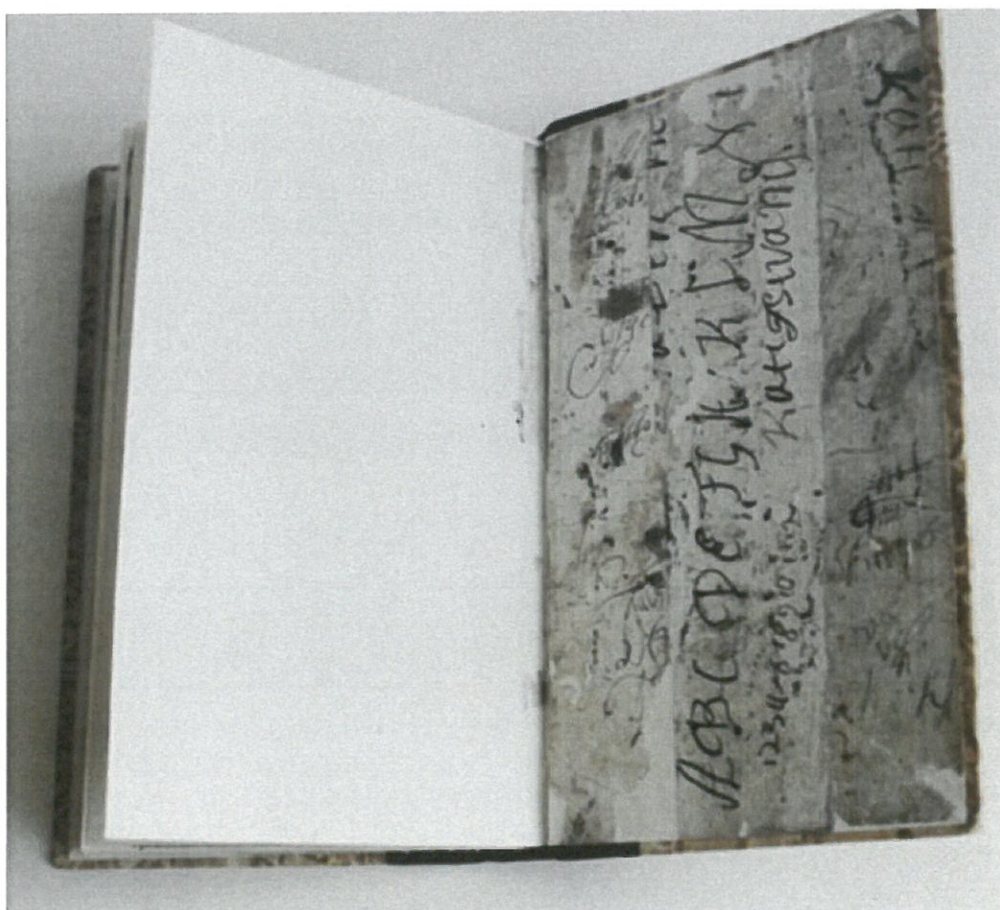

- A könyvtest betáblázása új, szürkelemezből készült táblákkal.
- Borító bőr festése Selladerm fémkomplex tartalmú bőrfestékkal. Bőr felhúzása és borítópapír felragasztása, majd az előzékek kiragasztása búzakeményítővel.

BIBLIOTHECA NATIONALIS HUNGARIAE

- A könyvnek prespán lemezből védőtok készült.

A könyvet restaurálta: Doublinszky Éva könyv- és papírestaurátor

Budapest, 2014-06-30

Érdi Marianne
Könyv, papír, bőr restaurátorművész
osztályvezető
Restauráló és Kötészeti Osztály
Országos Széchényi Könyvtár